

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 25 października 2017 r.

Poz. 4253

UCHWAŁA NR XLIV/270/2017 RADY POWIATU W MYŚLIBORZU

z dnia 27 września 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Myśliborskiego na lata 2017-2020”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 oraz art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 814 ze zm.) oraz art. 87 ust. 1-4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Myśliborskiego na lata 2017-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Myśliborzu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady Powiatu

Ferdynand Łukasik

Załącznik
do Uchwały Nr XLIV/270/2017
Rady Powiatu w Myśliborzu
z dnia 27 września 2017 roku

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU MYŚLIBORSKIEGO NA LATA 2017-2020

Myślibórz, 2017 rok

Spis treści:

1. WPROWADZENIE

1.1. Wstęp

1.2. Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

2.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

2.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

2.3. Inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

3.1.1. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017

3.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

3.2 Relacje Programu opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego na lata 2017 – 2020 z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

3.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego

3.2.2 Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 – 2020

3.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

3.2.4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami województwa zachodniopomorskiego na lata 2017-2020

3.3. Gminne ewidencje zabytków i Gminne programy opieki nad zabytkami na terenie powiatu

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Zgodność programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

5. Charakterystyka powiatu, zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Powiatu Myśliborskiego

5.1. Charakterystyka powiatu myśliborskiego

5.2. Krajobraz kulturowy

5.3. Zabytki z terenu powiatu myśliborskiego wpisane do rejestrów zabytków województwa zachodniopomorskiego

5.3.1. Zabytki nieruchome

5.3.2. Zabytki archeologiczne

5.3.3. Zabytki ruchome

6. Analiza SWOT

7. Cele strategiczne Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020

8. Kierunki i zakres działań dla realizacji celów powiatowego programu opieki nad zabytkami

9. Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami

9.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne

9.2. Instrumenty finansowe

10. Ocena realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego

Załącznik

1. WPROWADZENIE

1.1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka¹.

Sporządzenie powiatowego programu opieki nad zabytkami jest wypełnieniem prawnego obowiązku samorządu powiatowego wynikającego z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 87 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2014, poz. 1446 z późn. zm.).

Przedstawiony program na lata 2017-2020 jest drugim dokumentem w tym zakresie, bowiem zgodnie z ustawą ma on moc prawną przez czteroletni okres obowiązywania programu. Przyjmując ustalenia ustawy odnośnie okresu ważności Programu uznać należy, że Program na lata 2012-2016 miał zasadnicze znaczenie dla tworzenia dalszych programów, z uwagi na jego zakres opracowania, ujęcie i omówienie uwarunkowań prawnych, analizy kontekstu regionalnego oraz celów programu. Sprawozdanie z realizacji programu Powiatu Myśliborskiego na lata 2012-2016 (publik. Dz.Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2012 r. poz.525) wykazało, że część założonych zadań na ten okres została zrealizowana, a dla części z nich realizacja wymaga kontynuacji w kolejnym okresie, bowiem termin na ich realizację okazał się niewystarczający. Przyjęcie kolejnego programu jest uzasadnieniem do kontynuacji założeń z poprzedniego programu.

Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego powiatu myśliborskiego poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

1.2. Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną dla opracowania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Myśliborskiego na lata 2017-2020 jest art.87 ust.1 i ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014, poz. 1446 z późn. zm.).

---

¹ Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Poradnik Metodyczny s. 14

Art. 87 powyższej ustawy, stanowi iż: „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Myśliborskiego:

- sporządzany jest na okres 4 lat przez Zarząd Powiatu w Myśliborzu, który co 2 lata sporządza sprawozdanie przedstawiając je Radzie Powiatu w Myśliborzu;
- przyjmuje Rada Powiatu w Myśliborzu, po uzyskaniu opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie;
- ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Dla Powiatu Myśliborskiego pierwszy program opieki nad zabytkami został opracowany pod koniec 2011 roku. Został przyjęty Uchwałą Nr XVII/170/2012 Rady Powiatu w Myśliborzu z dnia 25 stycznia 2012 roku. Obecny dokument zostanie przyjęty do realizacji na okres 2017-2020. Opracowanie przedmiotowego programu jest związane z koniecznością realizacji zadania własnego przez samorząd powiatowy.

Szczegółowe cele powiatowego programu opieki nad zabytkami zawarte są w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i należą do nich:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

2.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Obowiązek ochrony dziedzictwa kulturowego (zarówno przez państwo polskie, jak i wszystkich jego obywateli) określa Ustawa Zasadnicza Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483) stojąca najwyżej w hierarchii źródeł prawa krajowego. Preambuła Konstytucji stanowi, iż: „Naród polski zobowiązuje się do przekazania potomkom dorobku kulturowego”, zatem oczywistym wnioskiem jest wynikająca z tego ochrona dóbr kultury. Art. 5 Konstytucji stanowi pośrednią podstawę ochrony dóbr kultury, zawierając zapis: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.” Artykuł ten określa podstawowe funkcje państwa. Art. 73 Konstytucji, stanowi iż: „Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.” Art. 86, zgodnie z którym: „Każdy jest obowiązany do dbałości stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.”

2.2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku. Jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podzielono na grupy.

Pierwsza grupa to zabytki nieruchome, do których zaliczają się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Druga grupę stanowią zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne.

Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa określa następujące formy ochrony zabytków (art.7):

1) wpis do rejestru zabytków;

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa wprowadza pojęcia ochrony zabytków oraz opieki nad zabytkami (art.4 oraz art. 5). Ich definicje mają zasadnicze znaczenie dla zrozumienia obowiązków organów administracji publicznej względem zabytków, jak i dla sformułowania zadań powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Ochrona zabytków polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami, sprawowana przez ich właścicieli lub posiadaczy, polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z przytoczonymi definicjami, powiat jako organ administracji publicznej, ma obowiązek chronić wszystkie zabytki znajdujące się na jego terenie oraz sprawować opiekę przede wszystkim nad zabytkami, do których posiada tytuł prawny.

2.3. Inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, a tym w:

- 1) ustawie z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2017 r. poz.1332);
- 2) ustawie z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073);
- 3) ustawie z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 z późn. zm.);
- 4) ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 862);
- 5) ustawie z 22 marca 1989 r. o rzemiośle (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1285);
- 6) ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 z późn. zm.);

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 972 ze zm.),
- 2) ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.) .

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Powiat Myśliborski jest jednym z wielu podmiotów zobowiązanych przepisami prawa do ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami. Podmiotami tymi są przede wszystkim właściciele i użytkownicy zabytków. Instytucjonalnymi podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa narodowego są m. in.:

- 1) Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- 2) Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków;
- 3) Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków;
- 4) Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych;
- 5) Samorządy wojewódzkie oraz urzędy gminne.

3.1.1. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017

W Krajowym Programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- 1) organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- 2) stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia rejestru zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- 3) komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie diagnozy przeprowadzono analizę SWOT (analiza mocnych i słabych stron ochrony zabytków, szans i zagrożeń). Jako główny cel programu wyznaczono: „wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”.

Do celu głównego dodano trzy cele szczegółowe:

- 1) wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- 2) wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,

- 3) tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji i na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Zmiany funkcjonującego systemu organizacyjnego ochrony zabytków w Polsce zmierzać będą w pierwszym rzędzie do zapewnienia spójnego organizacyjno-finansowego i merytorycznego nadzoru nad służbami konserwatorskimi, skupionymi u Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w dokumencie i uwzględnionym na każdym etapie prac, są tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

- 1) podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.);
- 2) porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C);
- 3) zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 4) budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.);
- 5) wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;
- 6) zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Strategiczne cele polityki państwa i uwarunkowania formalnoprawne w sferze ochrony zabytków zostały zawarte w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (dokument wdrożeniowy: Narodowy program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”) oraz Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.

3.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020

Misją Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.”

W ramach Narodowej Strategii Rozwoju Kultury przewidziano 5 Narodowych Programów Kultury. Najistotniejszy z punktu widzenia realizacji Programu opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego jest *Narodowy Program Kultury "Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego"*, którego celem strategicznym jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. W tym programie wymienione są następujące cele cząstkowe:

- 1) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków;
- 2) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne;
- 3) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, poprzez tworzenie narodowych produktów turystycznych;
- 4) tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego;
- 6) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków;
- 7) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

Narodowy Program Kultury wskazuje możliwości finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego ze środków publicznych: z budżetu Ministra Kultury, jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy strukturalnych, np.: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - jego możliwości dla sektora kultury dotyczą przede wszystkim tworzenia, modernizacji i rozwoju infrastruktury w tym obszarze, w tym rewaloryzacji i adaptacji obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe lub przemysłowe. Odnosi się to przede wszystkim do tworzenia centrów kulturalnych, traktowanych jako miejsce spotkań i odgrywających znaczną rolę w wymianie kulturalnej oraz otwarciu się regionu na zewnątrz. Szczególną kategorią w infrastrukturze kulturalnej są zabytki i muzea, które mają potencjał ekonomiczny. Mogą one stanowić atrakcję turystyczną, przyczyniając się do wzrostu zainteresowania regionem

zarówno dla turystów, jak i w sposób pośredni dla inwestorów. Kolejną możliwość daje Europejski Fundusz Społeczny ukierunkowany zwłaszcza na procesy dostosowawcze i unowocześnianie polityki zatrudnienia. Możliwości finansowania kultury w tym wypadku polegają na tym, że działalność związaną z poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i produkcją kulturalną może bezpośrednio lub pośrednio przyczyniać się do wzrostu liczby miejsc pracy. Najczęściej projekty kulturalne z tego zakresu są bezpośrednio lub pośrednio związane z promocją danego obszaru, a także ulepszeniem usług związanych z turystyką.

3.2 Relacje Programu opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego na lata 2017 – 2020 z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

3.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego (SRWZ) do roku 2020 (przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVI/ 303/05 z dnia 19 grudnia 2005r.) oraz **Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego** przyjęte również przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego.

Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami jest częścią zasobu, opisanego w uwarunkowaniach Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku. W diagnozie stanu województwa przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego, ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikacją kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,

Charakteryzując stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono: „Turystyka jest ważnym działem gospodarki województwa, który ma duże potencjalne możliwości rozwoju ...”. Rozwojowi temu sprzyjają m.in. „zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu”.

W analizie SWOT za słabe strony uznano:

- niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego,

- małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Wśród 6 zdefiniowanych celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- celu nr 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – rozwój i promocja produktów turystycznych),
- celu nr 3: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu - Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich),
- celu nr 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4 - Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych)
- celu nr 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu - Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy).

W dokumencie uzupełniającym o nazwie Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej i znaczenia dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Problematyka została rozwinięta w celach operacyjnych:

- Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną – priorytet 3: Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego
- Dbłość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych - priorytet nr 5.

Podobnie w celu operacyjnym „Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowanej i przekształconej” jako pierwszy znalazł się priorytet: Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich. W celu operacyjnym „Integracja społeczności regionu” jako priorytet nr 2 zapisano Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami jest zgodny z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Ma na celu zachowanie dziedzictwa historycznego, którego materialnym odzwierciedleniem są zabytki i obiekty kulturalne, a także odpowiednio wykorzystanie ich w ramach promowania regionu.

3.2.2 Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 – 2020

Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020 przyjęty Uchwałą Nr 2247/14 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 18 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego jest narzędziem realizacji celów Strategii Rozwoju do roku 2020 oraz jednym z licznych programów służących realizacji Narodowej Strategii Spójności. Umożliwia on dofinansowywanie z funduszy strukturalnych regionu projektów zgodnych z ustalonymi w aktualnym programie priorytetami, obszarami wykorzystania i systemami wdrażania środków unijnych. W programie tym istotną rolę odgrywa bogate dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki, które są atrakcją turystyczną i warunkują w tym sektorze rozwój gospodarczy. Niestety w dużej mierze obiekty zabytkowe są w złym stanie technicznym, co ogranicza ich wykorzystanie. W związku z tym należy zadbać o zabytki i sukcesywnie realizować zadania mające na celu poprawę ich stanu technicznego i przystosowanie ich do odpowiedniej funkcji jaką mają pełnić. Zgodnie z programem wyznaczono 10 osi priorytetowych, do których przypisano cele tematyczne oraz priorytety inwestycyjne:

- **w ramach IV osi priorytetowej:** Rozwój naturalnego środowiska człowieka, wyznaczono cel tematyczny 6: Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów. Celowi temu określono priorytet inwestycyjny 6c.: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturalnego, w ramach którego wyznaczono cel szczegółowy 1 – Zwiększona atrakcyjność zasobów kultury regionu.

W związku z tym planowane są działania z zakresu prac konserwatorskich, restauratorskich oraz promocyjnych, które mają na celu zwiększenie atrakcyjności województwa poprzez udostępnienie obiektów zabytkowych dla mieszkańców województwa oraz turystów. Realizacja prac konserwatorskich, restauratorskich przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego z uwagi na fakt dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz ich udostępnienia mieszkańcom regionu oraz turystom. Dzięki realizacji tego typu projektu zwiększy się potencjał turystyczny, tj. powstaną miejsca ciekawe i cenne kulturowo. Pozwoli to na poszerzenie oferty turystycznej, co przyczyni się do rozwoju jednej z regionalnych specjalizacji, którą jest turystyka.

3.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XLV/530/2010 z dnia 29 października 2010r. (Dz. U. Woj. Zachodniopomorskiego z 2010, Nr 136, poz. 2708). Plan stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego dla województwa i określa zadania polityki przestrzennej, także w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Plan nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza uprawnień gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwia jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadań celu publicznego. Strategicznym celem planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój przestrzenny województwa, służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową, spójności wewnętrznej województwa, zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców. Do realizacji postawionego celu wyznaczono cele szczegółowe, do której zaliczono także ochronę dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

W zakresie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, obok obiektów już chronionych, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego przewiduje wprowadzenie na obszarze powiatu następujących nowych elementów:

Park Kulturowy „Chwarszczany” (gmina Boleszkowice);

Park Kulturowy „Strapie” (gmina Barlinek);

Obszar Kulturowo – Krajobrazowy „Barokowe kościoły” (gmina Myślibórz);

Obszar Kulturowo - Krajobrazowy „Dolina Myśli” (w granicach gminy Boleszkowice, Dębno, Myślibórz);

Obszar Kulturowo - krajobrazowy „Doliny Płoni” (w granicach gminy Barlinek).

3.2.4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami województwa zachodniopomorskiego na lata 2017-2020

Uchwałą Nr XXII/361/17 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 25 kwietnia 2017 roku przyjęto „Wojewódzki program opieki nad zabytkami województwa zachodniopomorskiego na lata 2017-2020”. **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020 (WPONZ WZ)** odnosi się do dotychczasowych dokumentów, uwzględniając zdobyte doświadczenia przy realizacji poprzednich programów - zarówno osiągnięte rezultaty jak i wskazówki do lepszego

ukierunkowania poszczególnych zadań. Dokument stanowi kontynuację polityki zapoczątkowanej Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2012 dla Województwa Zachodniopomorskiego oraz kontynuowanej Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego.

Przedmiotowy program zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – np. Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego UM, Wydział Inwestycji i Nieruchomości UM, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Dokument uwzględnia cele perspektywiczne i operacyjne. Za cele perspektywiczne przyjmuje trzy następujące:

1. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego,
2. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa,
3. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określa się cele operacyjne, a dla poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowuje się określone zadania szczegółowe.

Dla osiągnięcia celów strategicznych Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego fundamentalne jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu. W przypadku poprawy materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, konieczne jest zwiększanie lub utrzymanie co najmniej na dotychczasowym poziomie wysokości środków przeznaczanych na rzecz określonej grupy zabytków (np. dotacje) i uwzględnienie w priorytetach RPO WZ celów WPONZ WZ.

3.3. Gminne ewidencje zabytków i Gminne programy opieki nad zabytkami na terenie powiatu

Ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. gmin), precyzuje art. 4 ustawy z dnia 17 września 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz.1446 z późn. zm.). Gminy między innymi mają dbać o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w artykule 22. Punkt 4 „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”. Natomiast punkt 5 określa zakres gminnej ewidencji: W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zakres informacji o zabytkach nieruchomych, zawartych w karcie adresowej określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. nr 113, poz. 661).

Na terenie Powiatu Myśliborskiego niewielka część gmin posiada gminny program opieki nad zabytkami, niektóre nie są zaktualizowane lub są w trakcie opracowywania.

L.p.	Gmina	Gminna Ewidencja Zabytków	Gminny Program Opieki nad Zabytkami
1.	Barlinek	Posiada	Nieaktualny na lata 2008-2012
2.	Boleszkowice	Posiada	Nie uchwalono

			programu
3.	Dębno	Posiada	Nie uchwalono programu
4.	Myślibórz	Posiada	W trakcie opracowywania
5.	Nowogródek Pomorski	Posiada	Aktualny na lata 2014-2017

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Zgodność programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

Program Rozwoju Powiatu Myśliborskiego na lata 2015-2020 (Uchwała Nr XIV/78/2015 Rady Powiatu w Mysliborzu z dnia 29 grudnia 2015 roku) jest dokumentem określającym kierunki rozwoju powiatu na najbliższe lata. Jego celem jest wskazanie misji i wizji rozwoju obszarów kluczowych, celów strategicznych i zadań, których realizacja w określonym horyzoncie czasowym przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju powiatu. Jest niezbędny do ukierunkowania rozwoju naszego regionu oraz zapewnienia wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Program określa następujące cele operacyjne związane z potrzebami i ochroną dóbr kultury:

3.2. Turystyka i rekreacja

Zasoby o potencjale turystycznym zlokalizowane na terenie powiatu predestynują obszar do rozwoju turystyki aktywnej w tym wodnej, rowerowej, konnej i pieszej. Potencjał turystyczny Pojezierza Myśliborskiego obliguje samorząd do ponadlokalnej współpracy na rzecz jego wykorzystania, co wymagać będzie uzupełniania niedostatków infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. Samorząd powiatu posiada ograniczone zasoby infrastruktury turystycznej, dlatego potrzeba osiągnięcia wysokiej skuteczności realizacji działań na rzecz rozwoju infrastruktury jest głęboko zakorzeniona w podejściu sieciowym i wspólnych przedsięwzięciach dysponentów zasobów turystycznych.

W ramach powyższego celu proponuje się następujące kierunki działań:

- 1) współpraca na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej i jej zagospodarowania, w tym dla wydłużenia sezonu turystycznego;
- 2) wpięcie oferty turystycznej Pojezierza Myśliborskiego do regionalnego systemu informacji turystycznej;
- 3) Promocja oferty turystycznej regionu m.in. poprzez udział w krajowych i zagranicznych targach i imprezach branżowych;
- 4) budowa powiązań gospodarczych turystyki z rolnictwem, rybactwem, leśnictwem, gospodarką wodną oraz innymi sektorami w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych;
- 5) rozwój markowych produktów turystycznych, m.in. w oparciu o istniejące wydarzenia sportowe i dziedzictwo kulturalne.

Wspieranie rozwoju turystyki i infrastruktury turystycznej w Powiecie z pewnością doprowadzi do zwiększenia atrakcyjności naszego Powiatu i większej liczby odwiedzających nasze tereny. W ramach tego zadania promowane będą atrakcje, produkty turystyczne, a także upowszechniane i organizowane imprezy turystyczne, krajoznawcze i rekreacyjne promujące walory turystyczne ziemi myśliborskiej.

4.4. Kultura, tożsamość, integracja społeczna

Budowanie tożsamości, upowszechnianie pozytywnych wzorców, wspieranie rozwoju talentów wśród młodzieży z terenu powiatu, w tym młodzieży ponadgimnazjalnej, ma kluczowe znaczenie dla powodzenia długofalowego rozwoju obszaru. Kluczowe znaczenie będzie miała realizacja projektów zgłaszanych przez partnerów społecznych. Dla promocji i zachowania dziedzictwa kulturowego niezbędne jest wypracowanie markowych produktów kulturalnych wykraczających poza działalność standardową, zdolnych do promowania powiatu jako obszaru o szerokich horyzontach, łączących tradycję z nowoczesnością, unikalnych pod względem treści i formy.

W ramach powyższego celu proponuje się następujące kierunki działań:

- 1) rozwijanie markowych produktów kulturalnych o zasięgu co najmniej regionalnym w oparciu o kulturowe szlaki tematyczne, w tym historyczne i religijne;
- 2) pozycjonowanie powiatu myśliborskiego na kulturowych szlakach tematycznych (np. Szlak zakonu templariuszy).

Kultura kreuje postawy społeczne, normy oraz estetyczne i etyczne wartości. Kultura wraz ze swymi wytworami staje się sektorem generującym dochody, nowe miejsca pracy, a także jest czynnikiem zwiększającym atrakcyjność powiatu. Jest również jednym z najlepszych

sposobów promocji Powiatu i budowy jego konkurencyjnej przewagi. Działania na tym polu koncentrować się będą na rozwoju infrastruktury kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, wspierania inicjatyw kulturalnych oraz imprez odbywających się na terenie Powiatu.

Powiat Myśliborski posiada również plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych uzgodniony z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

5. Charakterystyka powiatu, zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Powiatu Myśliborskiego

5.1. Charakterystyka powiatu myśliborskiego

Powiat Myśliborski położony jest w południowo – zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Jednostka zajmuje obszar o powierzchni 118 240 ha. W skład Powiatu wchodzi 5 gmin: 3 miejsko-wiejskie: Dębno, Myślibórz i Barlinek oraz 2 wiejskie: Boleszkowice i Nowogródek Pomorski. Od północy Powiat graniczy z Powiatem Pyrzyckim. Od zachodu jednostka graniczy z Powiatem Gryfińskim i poprzez Odrę z Republiką Federalną Niemiec. Po stronie wschodniej położony jest Powiat Choszczeński, a od południa jednostka sąsiaduje z województwem lubuskim, Powiatem Gorzowskim.

Na koniec roku 2016 liczba ludności zamieszkująca Powiat wynosiła 67 016 osób (dane GUS, 2016). Od roku 2010 liczba ludności analizowanego obszaru systematycznie spada. W 2010 r. liczba mieszkańców Powiatu była wyższa o 1 199 osób niż w roku 2016. Spowodowane jest to odpływem mieszkańców (migracjami) na tereny sąsiadujące, do dużych aglomeracji, takich jak Szczecin i Gorzów Wlkp. oraz migracjami za granicę. Przyczyną tego zjawiska jest m.in. brak miejsc pracy na rynku lokalnym oraz niedostatek lokali mieszkaniowych, w tym komunalnych. Na ujemne saldo migracji nakłada się także ujemny przyrost naturalny, co także niekorzystnie wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy jednostki.

Powiat myśliborski prawie w całości leży na Pojezierzu Myśliborskim, które rozciąga się od Odry po górną Płonię. Krajobraz powiatu kształtuje pagórkowaty wał czołowomorenowy, stosunkowo niski, rzadko przekraczający wysokość 100 m n.p.m. Najwyższe wzniesienie o nazwie Długogóra osiąga 115 m n.p.m. i znajduje się na południowy - zachód od Czernikowa. Krajobraz urozmaicają piękne, duże jeziora. W powiecie myśliborskim jest ponad 40 jezior (powyżej 10 ha) o łącznej powierzchni ponad 2600 ha, które skupione są przede wszystkim w północnej części powiatu. Tu mają swoje źródła rzeki Myśla (prawy dopływ Odry), Kosa

(prawy dopływ Myśli) i Płonia (prawy dopływ Odry). Najdłuższa z nich - Myśla płynie prawie w całości w powiecie myśliborskim. Długość 95,6 km, powierzchnia dorzecza - 1334 km². a także na jeziorach jako wyspy. Na Jeziorze Barlineckim objęto ochroną 4 wyspy, na Jeziorze Ostrowieckim – 3, na Jeziorze Sitno Wielkie – 2 oraz po jednej na Jeziorze Golenickim i Karskim Wielkim.

W strukturze użytkowania gruntów największy udział zajmują powierzchnie użytków rolnych – ponad 45 %, w tym gruntów ornych (prawie 37 %). Dalej, jedynie o 2 % mniej znajdują się grunty leśne, które stanowią ponad 43 % całej jednostki, co jest znacznym wskaźnikiem lesistości obszaru. W dalszej kolejności znajdują się grunty zabudowane i zurbanizowane, obejmując jedynie 4 % powierzchni Powiatu. Grunty pod wodami zajmują około 3 % powierzchni, podobnie tereny klasyfikowane jako nieużytki. Udział pozostałych form użytkowania gruntów jest nieznaczny.

Wśród najważniejszych form ochrony przyrody powołanych na terenie powiatu, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 ze zm.) można zaliczyć: parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody. Obszary należące do sieci Natura 2000 to: specjalne obszary ochrony siedlisk i obszary specjalnej ochrony ptaków.

Na terenie powiatu ustanowiono 99 pomników przyrody (pomniki przyrody stanowią albo pojedyncze drzewa, głązy bądź skupiska drzew). Najczęściej są to drzewa pomnikowe, rzadziej gniazda, głązy narzutowe, skały piaskowe. Do pomników przyrody na tym obszarze zalicza się także skały oraz torfowisko, roślinność wodną i źródłisko. W podziale na poszczególne gminy ich ilość przedstawia się następująco:

- w gminie Barlinek – 26 pomników przyrody
- w gminie Boleszkowice – 7 pomników przyrody,
- w gminie Dębno – 35 pomników przyrody,
- w gminie Myślibórz – 22 pomniki przyrody,
- w gminie Nowogródek Pomorski – 9 pomników przyrody.

Wg. dostępnych danych, na terenie powiatu obszary wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi objęto ochroną poprzez powstanie rezerwatów przyrody oraz parków krajobrazowych:

Rezerваты przyrody i parki krajobrazowe:

- **Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy (część)**. Powierzchnia parku wynosi około 23 982,91 ha. Obejmuje głównie lasy (87%) głównie bory mieszane, lasy mieszane, bory świeże, bory wilgotne, oraz na terenach zabagnionych – olsy (Puszcza Barlinecko-Gorzowska). Siedliska bagienne i liczne jeziora są miejscem występowania fitocenozy szuwarowych z bogatą fauną, w szczególności awifauną (źródłiskowa dolina rz. Płoni). Działalność Parku opiera się na koordynacji działań z pięcioma gminami (Barlinek i Nowogródek Pomorski z powiatu Myśliborskiego, Pełczyce z powiatu Choszczeńskiego, Kłodawa z powiatu Gorzowskiego i Strzelce Krajeńskie z powiatu Strzelecko – Dreźnieckiego).
- **Park Krajobrazowy „Ujście Warty”**. Położony jest w dolinie Odry w gminie Boleszkowice. Pozostała część znajduje się w województwie lubuskim, w przyujściowym odcinku Warty. Celem ochrony jest zachowanie w stanie naturalnym łąk, bagien, starorzeczy, zbiorników wodnych, wydm oraz terenów zalesionych na terenie zalewowym dolnego odcinka Odry. Występuje tam duża liczba ptactwa wodno-błotnego wymagająca skutecznej ochrony.
- **Rezerwat Przyrody *Markowe Błota*** (gmina Barlinek) jest rezerwatem typu torfowiskowego, głównym przedmiotem ochrony jest biocenoza torfowiskowo-bagienna; jest to miejsce gniazdowania i żerowania wielu rzadkich ptaków.
- **Rezerwat Przyrody *Skalisty Jar Libberta*** (gmina Barlinek) znajduje się na terenie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, jest to rezerwat krajobrazowy; głównym przedmiotem ochrony są zasoby glebowe i geologiczne terenów porośniętych lasem lub borem; występują między innymi zlepińce – skały wapienno-piaskowe o wys. do 4 m.
- **Rezerwat Przyrody *Cisy Boleszkowickie*** (Boleszkowice) jest to rezerwat leśny; znajduje się tam 439 cisów naturalnie rosnących pod okapem 150-letnich sosen
- **Rezerwat Przyrody *Czapli Ostrów*** (gmina Dębno) jest to rezerwat typu faunistycznego, na terenie wyspy na Jeziorze Ostrowiec występują liczne kolonie czapli siwej i kormoranów.
- **Rezerwat Przyrody *Tchórzyno*** (gmina Myślibórz) jest to rezerwat torfowiskowy; głównym przedmiotem ochrony jest flora terenów torfowisk powstałych w kredzie jeziornej; występuje rzadka roślinność zarastająca jezioro i tworząca podwodne łąki.
- **Rezerwat Przyrody *Długogóry*** (gmina Myślibórz) jest to rezerwat krajobrazowy; głównym przedmiotem ochrony jest buczyna pomorska oraz mieszany morenowy krajobraz; występują liczne pagórki moreny czołowej z gliny, głazy narzutowe i oczka wodne
- **Rezerwat Przyrody *Jezioro Jasne*** (gmina Myślibórz) jest to rezerwat typu florystycznego; ochronie podlega krajobraz z zespołami roślinności wodnej – wolfii bezkorzeniowej; strome zbocza dochodzą do 25 m wysokości.

Poza rezerwatami przyrody i parkami krajobrazowymi na terenie powiatu myśliborskiego znajdują się także obszary chronionego krajobrazu:

- obszar Chronionego Krajobrazu C (Barlinek) (132,39 km²) – gmina Barlinek, Nowogródek Pomorski, Myślibórz;
- obszar Chronionego Krajobrazu Myślibórz (216,30 km²) – gmina Myślibórz;
- obszar Chronionego Krajobrazu lasy Witnicko-Dębieńskie (76,55 km²) – gmina Dębno;
- obszar Chronionego Krajobrazu Dębno-Gorzów (111,27 km²) – gmina Dębno.

Udział obszarów prawnie chronionych (%) na terenie powiatu wynosi 43,7%, jest znacznie wyższy niż średnia dla województwa (21,7%) oraz kraju (32,5%).

Na terenie Powiatu funkcjonują dwa muzea:

Muzeum Regionalne w Barlinku – mieści się w tzw. Domu Gutenberga, w którym kiedyś była drukarnia. W muzeum znajduje się ekspozycja dokumentująca życie i przebieg kariery wielkiego szachowego mistrza – dr Emanuela Laskera. Ekspozycja etnograficzna to głównie sprzęty gospodarstwa domowego tworzące fragment wnętrza izby z przełomu XIX i XX w. z klepiskiem, strzechą, piecem z kominem i sprzętem używanym w ówczesnej kuchni. Wśród pozostałych ekspozycji etnograficznych na uwagę zasługują kącik tkacki i pralniczy, warsztat szewski i zakład krawiecki. zabytki archeologiczne dokumentują z kolei najstarszą historię gminy. Zbiór obejmuje zabytki z młodszej epoki kamienia: toporki bojowe, motyki, siekierki (4500–1800 p.n.e.) oraz naczynia kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza (700–500 p.n.e.). Muzeum wojskowości, Szkolnictwa i wsi w Dziedzicach – filia Muzeum Regionalnego w Barlinku – w izbie poświęconej wojskowości znajdują się bezcenne zbiory znaczków poczty obozowej Woldenbergu, zdjęcia, grafika obozowa i liczne eksponaty z czasów II wojny światowej.

Muzeum Pojezierza Myśliborskiego w Myśliborzu – mieści się w Kaplicy św. Ducha z XIV w. W muzeum znajdują się cztery sale ekspozycyjne:

- 1) Myślibórz we wczesnym średniowieczu– z eksponatami z wczesnego średniowiecza, dotyczącymi historii Sołdzina (pierwsza nazwa Myśliborza);
- 2) Z dziejów Myśliborza – zgromadzone są tu muzealia związane z historią Myśliborza od XIV do XX w. m.in. ceramika z myśliborskiego warsztatu garncarskiego, renesansowe kafle piecowe, naczynia gliniane, misy i talerze, krucyfiks z Kapliczki Jerozolimskiej (XV w.), barokowe rzeźby sakralne, naczynia cynowe, kufrы wianowe i cechowe, obrazy, starodruki;

- 3) Historia i etnografia – można znaleźć tu między innymi fotografie Myśliborza (Soldina) sprzed 1945 r., narzędzia rolnicze z gospodarstwa domowego;
- 4) Galeria M – ekspozycja sztuki współczesnej – sala wystaw czasowych.

5.2. Krajobraz kulturowy

Najstarszymi zabytkami w powiecie są budowle późnoromańskie i gotyckie. Można je podzielić ze względu na materiał budowlany na: granitowe i ceglane. Budowle granitowe to najczęściej kościoły w mniejszych miejscowościach. Do ich budowy wykorzystywano głązy narzutowe przyniesione w te okolice przez łądogłód. Wzniesione z regularnych granitowych kwadr stanowią przykład wysokiej klasy kamieniarki. Część z nich została przebudowana, zostały dobudowane wieże i zmienione wejścia. Do najciekawszych budowli tego typu zaliczyć można kościoły w: Cychrach, Czernikowie, Derczewie, Dziedzicach, Dzikowie, Karsku, Nowogródku Pomorskim, Rościnie, Rychnowie, Smolnicy, Wysokiej.

Gotyckie budownictwo ceglane występuje w powiecie myśliborskim jedynie w Myśliborzu (za najciekawszą świątynię miejską uznaje się Kolegiatę - Kościół św. Jana Chrzciciela, ponadto Klasztor Dominikanów, bramy Nowogródzka i Pyrzycka, baszta Prochowa, kaplice św. Gertrudy i św. Ducha i w Chwarszczanach (kaplica Templariuszy).

Wiek XVI i XVII były bardzo niespokojne. W tym czasie toczono na tych terenach wiele wojen. Sytuacja nie pozwalała na budowanie obiektów zarówno gospodarczych jak i sakralnych. Dopiero wiek XVIII, a szczególnie jego druga połowa przyniósł dla tych ziem ożywienie gospodarcze i budowlane. W tym czasie powstaje wiele barokowych i rokokowych budowli sakralnych (architektura barokowa jest niemal nieobecna w innych częściach województwa zachodniopomorskiego) są to kościoły w: Golenicach, Dolsku, Nawrocku, Renicach, Rościnie, Różańsku, Sulimierzu. Budowane są także pałace i dwory. W wieku XVIII i na początku wieku XIX powstaje ich na terenie powiatu bardzo wiele. Można je podzielić, ze względu na sposób budowania na: ceglane i konstrukcji ryglowej (drewniany szkielet wypełniony cegłami, strychułami lub gliną). Niestety do dnia dzisiejszego pozostało ich niewiele. Pałace ceglane zachowały się w: Czernikowie, Karsku, Rościnie. Jedyny pałac konstrukcji ryglowej zachował się w Niepołocku gm. Barlinek (obecnie w trakcie odbudowy, prace konserwatorskie są prowadzone w sposób staranny, według norm tradycyjnego rzemiosła i starych technik, dwór jest w pełni zabezpieczony). W XVIII wieku

powstaje także późnobarokowy ratusz w Myśliborzu (klasycystyczna budowla dwukondygnacyjna na planie prostokąta), kuźnia konstrukcji ryglowej w Dolsku oraz neogotycki pałac w Dolsku (obecnie odbudowywany, budynek jest zabezpieczony). W wieku XIX i na początku wieku XX powstaje wiele kościołów **neogotyckich**: Dębno, Głazów, Gudzisz, Ławy, Kierzków, Mostkowo, Myślibórz, Namyslin, Trzcinna. W tym samym czasie powstaje wiele domów, dworców i zabudowań gospodarczych zarówno konstrukcji ryglowej jak i ceglanych z wykorzystaniem ciosów granitowych. Można je oglądać na terenie całego powiatu myśliborskiego.

Do zabytków techniki zaliczyć można kilka elektrowni wodnych wybudowanych na rzece Myśli, młyny wiatrowe (wiatraki murowane – „holendry”) w Myśliborzu i Nowogrodku Pomorskim, z których pozostały jedynie ceglane korpusy. W żadnym z nich nie zachowały się dawne urządzenia młyńskie.

Krajobraz kulturowy tworzą miasta dokumentujące się średniowiecznym rodowodem: Barlinek, Myślibórz, Nowogródek Pomorski. Początki miasta Dębno związane są z rozwojem w XVI wieku starszej osady. Obecna sieć wsi także ma średniowieczną proveniencję. Wiele wsi posiada nadal czytelne układy owalnic czy ulicówek.

Zabytki znajdujące się w gminie Barlinek i Nowogródek Pomorski zlokalizowane są w północnej ich części. W pozostałych gminach, z wyjątkiem miast, zabytki zlokalizowane są równomiernie na terenie całego powiatu.

Wszystkie gminy mają opracowane „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”, w których uwzględniono ochronę :

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Wśród obiektów zabytkowych, mogących stanowić przedmiot zainteresowania zarówno turystów, jak i osób zajmujących się zawodowo dziedzictwem kulturowym wyróżniają się:

- wczesnogotycki kościół p.w. św. Stanisława Kostki, uważany za najstarszą budowlę ceglana na tych terenach, zbudowany jako kaplica zamkowa - w 1250 r. w Chwarszczanach, gm. Boleszkowice,
- secesyjne kamieniczki przy ul. Mickiewicza, oraz ul. Armii Krajowej w Dębnie,
- kościół p.w. św. Krzyża – Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśliborzu,
- dwór barokowy z 1755 r. w Karsku, gmina Nowogródek Pomorski,

- zespół kąpieliska miejskiego nad Jeziorem Barlineckim przy ul. Sportowej w Barlinku.

Miasta, a także wiele wsi powiatu, zachowały cenne elementy historycznych układów osadniczych. W licznych miejscowościach zachowały się przypałacowe parki.

Na terenie powiatu funkcjonują szlaki turystyczne, których trasy przebiegają w pobliżu zabytków. Stan ich jest bardzo różny (w zależności od gminy). Większość z nich nadaje się do turystyki pieszej i rowerowej.

Na terenie powiatu myśliborskiego zlokalizowane są:

- utwardzone ścieżki rowerowe – łączna długość 12 km:
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Kombatantów w Barlinku,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Szosowej w Barlinku,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Jeziornej w Barlinku
  - ścieżka rowerowa do cmentarza komunalnego w Jaromierkach,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ulicy Zielonej w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa od mostu przy ul. Słowackiego do ul. Baczewskiego w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa od skrzyżowania z ul. Planty do skrzyżowania z ul. Słowackiego w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Kostrzyńskiej w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Włociańskiej w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa od skrzyżowania na Dargomyśl do Jeziora Duszatyń,
  - ścieżka rowerowa wzdłuż ul. Waryńskiego w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa od ul. Chojeńskiej do ul. Zielonej w Dębnie,
  - ścieżka rowerowa między ul. Słowackiego a ul. Mickiewicza w Dębnie,
- oznakowane ścieżki rowerowe (szlaki rowerowe) z nieutwardzonej nawierzchni – łączna długość 423,90 km:
  - Szlak barlinecki – czerwony – znakowany szlak rowerowy nr ZMY-102c,
  - Szlak zachodni – niebieski – nr ZMY-103n,
  - Szlak czerwony „Wokół Dębna”,
  - Szlak niebieski „Historii i zabytków”,
  - Szlak żółty „Nad rzeką Kosą”,
  - Szlak zielony „Szlak lasów i jezior”,
  - Szlak czerwony „Szlak templariuszy i Joannitów”,
  - Szlak zielony „Szlak Humboldta”,

- Szlak żółty „śladami Historii”,
- Szlak czarny „Szlak Północny – Łącznikowy”,
- Szlak czarny „Szlak Południowy – Łącznikowy”,
- Szlak rowerowy Przyrodniczo – Historyczny „Z biegiem Myśli”,
- Szlak rowerowy „Zielona Odra”,
- oznaczone trasy turystyczne i szlaki tematyczne inne niż rowerowe – ogólna liczba szlaków: 36
  - „Szlak Dialogu” – Miejski Szlak turystyczny,
  - „Szlakiem zabytków Myśliborza”,
  - „Szlak Dariusza i Girensa”,
  - „trasa typowa PTSM”,
  - „Droga 1000 Jezior”,
  - „Droga widokowa”,
  - S-2 – trasa zachodnia,
  - S-6 – trasa południowa,
  - „Szlak niebieski „Pojezierza Myśliborskiego”,
  - „Szlak kajakowy na rzece Myśli nr 220”,
  - wodna ścieżka Przyrodnicza na Jeziorze Barlineckim,
  - szlak niebieski „Przez Puszcę Barlinecką”,
  - szlak niebieski „Do Skalistego Jaru Libberta”,
  - szlak żółty „Do źródeł Płoni”,
  - szlak „Dębów – Przez Puszcę Barlinecką”,
  - „Szlak błękitna trasa legend”,
  - szlak zielony „ekologiczna ścieżka Dydaktyczna wokół Jeziora Barlineckiego”,
  - „Szlakiem Szachowego Mistrza Świata Emanuela Laskera”,
  - „Do punktu widokowego Jezioro Barlineckie”,
  - „Trzy Jeziora uklejowe, Stycko i Barlineckie”,
  - „Leśna przygoda do Krzynki”,
  - „Do źródeł rzeki Płoni”,
  - „Krajobrazy Puszczy Barlineckiej do Płonna”,
  - „Kraina buków, dębów i sosen”,
  - „Magia łąk i lasów Łubianki”,
  - „Trasa tematyczna zakony i Kościoły Pojezierza”
  - „Trasa tematyczna Parki, Drzewa, lasy”.

5.3. Zabytki z terenu powiatu myśliborskiego wpisane do rejestrów zabytków województwa zachodniopomorskiego

5.3.1. Zabytki nieruchome

Na terenie Powiatu Myśliborskiego w ewidencji znajduje się około 2000 zabytków nieruchomych. Zabytków wpisanych do rejestru prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: 152.

Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi rejestr zabytków wpisanych . Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. W trybie określonym w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwość wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru obiektów ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

W odniesieniu do tego typu obiektu ochronie podlega jego konstrukcja, materiał budowlany, forma architektoniczna we wszystkich jej elementach, w tym: wysokość, forma dachu, kompozycja elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, a także układ, wyposażenie i wystrój wnętrz. Ochronie podlega również funkcja obiektu, której ewentualna zmiana wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Warunkami ochrony są:

- trwałe zachowanie formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru zabytków;
- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, np. cmentarza w otoczeniu kościoła;
- wszelkie zmiany w obiekcie zabytkowym wymagają zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego z terenu powiatu myśliborskiego stanowi załącznik do niniejszego programu.

5.3.2. Zabytki archeologiczne

Na terenie powiatu wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zostało 6 zabytków archeologicznych, z których 4 to grodziska zlokalizowane w gminie Boleszkowice i Myślibórz. Pozostałe zabytki archeologiczne to cmentarzysko w miejscowości Dziedzice gm. Barlinek oraz osada (stanowisko archeologiczne) w miejscowości Derczewo gm. Myślibórz.

5.3.3. Zabytki ruchome

Zabytki ruchome w powiecie myśliborskim wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego to głównie wyposażenie kościołów i związków wyznaniowych w: Barlinku, Sarbinowie (gm. Dębno), Dysznie (gm. Dębno), Warnicach (gm. Dębno), Chwarszczanach (gm. Boleszkowice), Golenicach, Myśliborzu (gm. Myślibórz) oraz Karsku i Nowogródka Pomorskim (gm. Nowogródek Pomorski). Składają się na nie: ołtarze główne i boczne, stelle i ławy, konfesjonały, ambony, chrzcielnice, meble, naczynia liturgiczne, wota, kurdybany, rzeźby, obrazy, świeczniki, tabernakula, feretrony, dzwony, witraże. Wśród budynków użyteczności publicznej na uwagę zasługują również obiekty posiadające pojedyncze elementy wystroju, takie jak witraże, np. w: szpitalu w Barlinku, budynku Urzędu Miasta i Gminy w Dębnie, gmachu Urzędu Stanu Cywilnego w Myśliborzu. Rozbudowane zespoły dekoracji sztukatorskich można podziwiać w wystroju wnętrza Pałacu w Czernikowie (gm. Myślibórz).

6. Analiza SWOT

Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne położenie powiatu pod względem krajobrazowym, - dostępność komunikacyjna - bliskość przejść granicznych, - znaczne rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu, - duża ilość obiektów zabytkowych, - duża ilość obszarów chronionego krajobrazu, 	<ul style="list-style-type: none"> - słaba tożsamość kulturowa - brak aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, - brak wypracowanych programów wspierania ochrony zabytków, - niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki, - mała promocja zasobów dziedzictwa kulturowego powiatu jako towaru turystycznego, - zły stan techniczny obiektów zabytkowych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój infrastruktury turystycznej, w tym agroturystyki, - poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe, - rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturowych, - uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, - aktywność organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, - zwiększenie możliwości w zakresie wsparcia finansowego prac konserwatorskich z różnych źródeł. 	<ul style="list-style-type: none"> - samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich, - brak gotowych projektów budynków mieszkalnych i gospodarczych nawiązujących do miejscowej tradycji, które można by było wykorzystać przy realizacji kolejnych inwestycji, - brak nakładów z budżetów samorządowych na odnowę obszarów i obiektów zabytkowych, - brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich czy renowacyjnych przy zabytkach, - brak działań w celu pozyskania środków Unii Europejskiej na ochronę zabytków,

7. Cele strategiczne Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020

Cel I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu,

Cel II: Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Cel III: Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Cel IV: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

Cel V: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Cel VI: Zainteresowanie władz samorządowych szczebla gminnego problematyką ochrony szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego.

W niniejszym programie opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego przyjęto jako główne cele III, IV, V, VI.

8. Kierunki i zakres działań dla realizacji celów powiatowego programu opieki nad zabytkami

Realizacji sformułowanych wyżej celów służyć będą następujące działania:

1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomych będących własnością powiatu; zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości. Zapewnienie warunków do naukowego badania i dokumentowania obiektów zabytkowych
2. Udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na sfinansowanie lub dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu powiatu myśliborskiego wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością powiatu, w szczególności obiektów architektury i budownictwa, zabytków ruchomych i zabytków archeologicznych. Zamieszczenie informacji o możliwości ubiegania się o taką dotację na stronie internetowej starostwa i w innych mediach. Zasady udzielania dotacji powinny zostać określone w drodze Uchwały Rady Powiatu. Kryterium udzielenia dotacji to zły stan techniczny obiektu oraz istotne jego znaczenie zabytkowe, historyczne, artystyczne lub naukowe. Dotacja może być udzielona osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej mającej tytuł prawny do obiektu. Program prac oraz kosztorys winny być uzgodnione z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
3. Wydawanie przez Starostę na wniosek Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe – wywłaszczenie tych obiektów na wniosek Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez Starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest ten obiekt.
4. Ustanawianie przez starostę na wniosek Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków; cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków; prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków;

wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków; wydawanie zaświadczeń osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków. Zgodnie z art. 102 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami społecznym opiekunem zabytków może być osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, niekaralna, posiadająca wiedzę w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Funkcję społecznego opiekuna zabytków może sprawować też osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Zadaniem społecznych opiekunów zabytków jest podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie, upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz współdziałanie w tym zakresie ze Starostwem oraz Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

5. Współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki w powiecie.
6. Umieszczanie przez starostę w uzgodnieniu z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie.
7. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz jego walorach turystycznych na stronie internetowej powiatu oraz innych dostępnych środkach masowego przekazu.
8. Wspieranie na wniosek zainteresowanych podmiotów przedsięwzięć samorządów gminnych związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej.

9. Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami

9.1. Instrumenty prawne i instytucjonalne

W realizację powiatowego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty ogólne – określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad Zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Starostwa Powiatowego oraz partnerów uczestniczących w realizacji programu – Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów oraz organizacji pozarządowych. Powodzenie

realizacji programu wymaga współdziałania starostwa zarówno z jednostkami samorządu położonych na terenie powiatu jak i organizacji pozarządowych spełniających istotną rolę w ochronie i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Zakłada się, że cele zakreślone w powiatowym programie opieki nad zabytkami będą osiągane w wyniku:

- współpracy władz powiatu z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami, których działania obejmują m.in. ochronę walorów krajobrazowych i kulturowych,
- współpracy z właścicielami oraz zarządcami obiektów,
- inicjatywy własnej władz powiatu.

9.2. Instrumenty finansowe

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, oprócz określenia zasad i form ochrony i opieki nad zabytkami porusza także zagadnienia finansowania prac przy zabytkach z udziałem środków państwa. Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Art. 71. ust. 2 wspomnianej ustawy określa, że sprawowanie opieki nad zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych dla obiektów, których właścicielem lub użytkownikiem jest samorząd, stanowi zadanie własne samorządu, jednak art. 73 mówi, że osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotacje celową z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku.

Dotacje takie przyznawane są przez:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych;
- Wojewodę ze środków pozostających w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków właściwego dla terenu, na którym zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków. Zaznaczyć przy tym należy niezależność tych źródeł finansowania;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Dodatkowym ze źródeł finansowania są: Fundusz Kościelny, Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Środki Unii Europejskiej.

Zgodnie z art. 81 ust.1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, organ stanowiący powiatu może udzielać dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków w wysokości do 100% nakładów koniecznych do ich przeprowadzenia. Zasady udzielania dotacji zostały określone w Uchwale Rady Powiatu Myśliborskiego z dnia 28 czerwca 2010 r. Nr XLVII/376/2010 w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych lub znajdujących się na obszarze Powiatu Myśliborskiego.

10. Ocena realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami powiatu myśliborskiego

Zgodnie z art. 87, ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za monitorowanie realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami odpowiada Zarząd Powiatu, który co dwa lata sporządza stosowne sprawozdanie i przedstawia je Radzie Powiatu. Niezwłocznie po zatwierdzeniu uchwałą Rady Powiatu Programu opieki nad zabytkami Powiatu Myśliborskiego, powołany zostanie zespół, który zajmie się monitoringiem realizacji programu. Zespół ten zostanie powołany uchwałą Zarządu Powiatu.

W okresach czteroletnich dokonywana będzie przez Zarząd Powiatu ocena realizacji programu. Ocena ta będzie udostępniana do publicznej wiadomości na stronie internetowej Starostwa. Z upływem czasu program może podlegać modyfikacjom i uzupełnieniom.

Załącznikdo Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami
Powiatu Myśliborskiego na lata 2017-2020**Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego
z terenu powiatu myśliborskiego**

L.p.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr decyzji
1.	Barlinek	Płonno	cmentarz przykościelny	161		2004-01-20	DZ-4200/83/O/03/2004
2.	Barlinek	Płonno	kościół Podwyższenia Krzyża św.	161		2004-01-20	DZ-4200/83/O/03/2004
3.	Dębno	Dębno	willa fabrykancka po obrysie ścian obwodowych, ul. B. Chrobrego 2	1193		2013-08-28	DZ.5130.18.2013.AR
4.	Barlinek	Barlinek	kościół Niepokalanego Serca NMP	61	574	1955-07-30	KI-V-O/40/55
5.	Barlinek	Barlinek	teren Starego Miasta	74	1497	1955-10-29	KI-V-O56/55, DZ.5140.64.7.2015/2016.AR-postan.
6.	Barlinek	Barlinek	obwarowania miejskie	340		1958-09-12	KI-V-0/100/58
7.	Barlinek	Barlinek	młyn-papiernia , ul. św. Bonifacego 37/38, po obrysie murów obwodowych	354/91	863	1991-04-02	PSOZ-I-5340/25/91
8.	Barlinek	Barlinek	budynek "A" szpitala, ul. Szpitalna 11	433/95	585	1995-08-12	PSOZ-I-5340/23/95
9.	Barlinek	Barlinek	kąpielisko miejskie, ul. Sportowa 2a	27		2000-02-16	DZ-4200/35/O/99/2000
10.	Barlinek	Barlinek	willa ul. Strzelecka 23 /otoczenie/	96		2002-04-30	DZ-4200/37/O/99/2002
11.	Barlinek	Barlinek	willa ul. Pełczycka 4 /otoczenie/	123		2003-04-11	DZ-4200/12/O/02/2003
12.	Barlinek	Barlinek	budynek d. miesz -adm. f-ki maszyn, ul. Fabryczna 12 /otoczenie/	126		2003-06-06	DZ-4200/9/O/2003
13.	Barlinek	Barlinek	kościół św. Bonifacego /otoczenie/	165		2004-03-19	DZ-4200/58/O/99/2004
14.	Barlinek	Barlinek	dom al.1 Maja 13a /otoczenie/	276		2006-09-15	DZ-4200/34/O/2006
15.	Barlinek	Barlinek	d. kościół nowoapostolski ob. cerkiew prawosławna/otoczenie/	306		2007-04-02	DZ-4200/20/O/2007
16.	Barlinek	Barlinek	młyn (zespół) ul. Fabryczna 3, 4 /otoczenie/	382		2008-12-30	DZ-4200/9/O/2008
17.	Barlinek	Barlinek	magazyn i willa właściciela z ogródkiem, ogrodzeniem w zespole fabryki krzesel , ul. Jeziorna	602		2010-03-30	DZ-4140/02-2/AR/2010 oraz postanowienie DZ-4140/02-3/AR/2010 z dnia 04.05.2010 r.
18.	Barlinek	Barlinek	kamienica po obrysie murów obwodowych , ul. Rynek 9	1135		2012-12-18	DZ.5130.33.AR.2012
19.	Barlinek	Barlinek	zespół zab. Młyna/budynek	863		2013-01-11	DZ.5130.01.2013.AR

L.p.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr decyzji
			mieszkal. Nr 37, bud. gospodarczy, relikty mostków, parcela i inne, ul. św. Bonifacego				
20.	Dębno	Barnówko	park dworski	274	1058	1979-10-05	KI.III-5340-R/274/79
21.	Boleszkowice	Boleszkowice	kościół św. Antoniego z Padwy	488	567	1965-12-22	KI-20/31/65
22.	Myślibórz	Chłopowo	pałac (do skreślenia z rej.)	442		1963-12-12	KL.20/72/63
23.	Myślibórz	Chłopowo	kościół św. Ap. Piotra i Pawła	225		2005-09-23	DZ-4200/63/O/04/2005
24.	Myślibórz	Chłopowo	cmentarz przykościelny	225		2005-09-23	DZ-4200/63/O/04/2005
25.	Boleszkowice	Chwarszczany	kościół św. Stanisława Kostki	25	568	1955-04-22	KI-V-0/1/55
26.	Dębno	Cychry	kościół św. Stanisława BM	119	408	1956-07-04	KI-V-0/114/56
27.	Myślibórz	Czerników	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	112	569	1956-07-27	KI-V-0/107/56
28.	Myślibórz	Czerników	park dworski	235/78	1051	1978-02-07	KI-III-5340-R/235/79
29.	Myślibórz	Czerników	pałac	435	1051	1996-09-16	PSOZ-I-5340/28/96
30.	Myślibórz	Czólnów	park dworski	224/77		1977-09-08	KI-IV-5340/224/77
31.	Myślibórz	Czólnów	cmentarz przykościelny	224/77		1977-09-08	KI-IV-5340/224/77
32.	Myślibórz	Czólnów	kościół /ruina/	156		2004-01-05	DZ-4200/37/O/03/2004
33.	Dębno	Dargomyśl	kościół MB Wspomożenia Wiernych	114	419	1956-07-03	KI-V-0/109/56
34.	Dębno	Dargomyśl	domki myśliwski ob. leśniczówka	383/92	490	1992-03-13	PSOZ-I-5340/13/92
35.	Myślibórz	Dąbrowa	park dworski	222/77	670	1977-08-30	KI-IV-5340/222/77
36.	Myślibórz	Derczewo	kościół Narodzenia NMP	115	570	1956-07-27	KI-V-0/110/56
37.	Myślibórz	Derczewo	park dworski	223/77	1165	1977-09-08	KI-IV-5340/223/77
38.	Dębno	Dębno	kościół św. Piotra i Pawła Apostołów	213/77	418	1977-08-29	KI-IV-5340/213/77
39.	Dębno	Dębno	willa, ul. Baczewskiego 5	417/92	417	1992-11-16	PSOZ-III-5340/49/92
40.	Dębno	Dębno	willa, ul. Baczewskiego 3	436/96	583	1996-09-17	PSOZ-I-5340/18/96
41.	Dębno	Dębno	willa, ul. Mickiewicza 32	35		2000-05-15	DZ-4200/3/O/2000
42.	Dębno	Dębno	kamienica ul. Armii Krajowej 2	97		2002-06-10	DZ-4200/70/O/2000/2002
43.	Dębno	Dębno	kamienica ul. Armii Krajowej 4	98		2002-06-10	DZ-4200/71/O/2000/2002
44.	Dębno	Dębno	willa ul. Mickiewicza 43 /otoczenie/	200		2005-01-18	DZ-4200/51/O/04/2005
45.	Dębno	Dębno	poczta ul. Armii Krajowej 6	341		2008-03-25	DZ-4200/71/O/06/2008
46.	Dębno	Dębno	wodociągowa wieża ciśnienia ul. Mickiewicza 61	376		2008-12-17	DZ-4200/31/O/2008
47.	Dębno	Dębno	willa obecnie ratusz po obrzysie zewnętrznych ścian obwodowych, ul. Piłsudskiego 5	795		2011-02-02	DZ-4140/60-3/AR/2010/2011
48.	Dębno	Dębno	willa z otoczeniem, ul. Baczewskiego 20	794		2011-02-09	DZ-4140/59-4/AR/TW/2010/2011
49.	Dębno	Dębno	parcela, otoczenie willi przy ul. Baczewskiego 3	583		2014-03-21	DZ.5130.09.2014.AR
50.	Dębno	Dolsk	kuźnia	28	422	1955-04-22	KL-V-0/7/55
51.	Dębno	Dolsk	kościół MB Częstochowskiej	524	409	1965-12-22	KI-20/65/65
52.	Dębno	Dolsk	park dworski	225/77	491	1977-09-08	KI-IV-

L.p.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr decyzji
							5340/225/77,DZ.5140.76.3.2014.AR
53.	Dębno	Dolsk	młyn wodny, dworski (ruina)	268/79	410	1979-09-24	KI.III.5340-R/268/79
54.	Dębno	Dolsk	pałac (ruina)	301/79	491	1979-12-31	KI.III-5340-R/301/79
55.	Dębno	Dyszno	kościół św. Wojciecha	251	416	1957-10-22	KI-V-0/295/57
56.	Dębno	Dyszno	park dworski	226/77	415	1977-09-10	KI-IV-5340/226/77
57.	Barlinek	Dziedzice	kościół MB Częstochowskiej	267/79*	619	1979-08-22	KI.III.5340-R/267/79
58.	Myślibórz	Dzierzgow	park dworski	218/77	1171	1977-08-30	KI-IV-5340/218/77
59.	Barlinek	Dzikowo	kościół św. Stanisława BM	262/79*	652	1979-08-20	KL.III-5340-R/262/79
60.	Nowogródek Pom.	Giżyn	park dworski	214/77	586	1977-08-29	KI-IV-5340/214/77
61.	Nowogródek Pom.	Giżyn	kościół nieużytkowany wraz z otoczeniem	109		2002-12-21	DZ-4200/28/O/2000/2002
62.	Nowogródek Pomorski	Giżyn	kaplica rodowa (mauzoleum), cmentarz ewangelicki, starodrzew	1599		2016-10-28	DZ.5130.20.2016.AR
63.	Myślibórz	Głazów	Kościół pw. Dobrego Pasterza wraz z cmentarzem przykościelnym	488		2009-11-26	DZ-4140/117/K/2009
64.	Myślibórz	Golczew	park dworski	232/78	673	1978-02-07	KI.III-5340-R/232/79
65.	Myślibórz	Golenice	kościół MB Królowej Polsk	447	1162	1963-12-12	KL.20/77/63
66.	Myślibórz	Golenice	zespół budynków podworskich	751	1053	1973-08-01	KI.I.6801/1/73
67.	Myślibórz	Golenice	park dworski	215/77	1053	1977-08-29	KI-IV-5340/215/77
68.	Myślibórz	Golenice	cmentarz przykościelny	215/77	1162	1977-08-29	KI-IV-5340/215/77
69.	Myślibórz	Golenice	pałac	295/79*	1053	1979-12-13	KI.III-5340-R/295/79
70.	Dębno	Grzymiradz	park dworski	228/77	414	1977-09-10	KI-IV-5340/228/77
71.	Barlinek	Janowo	park dworski	370		2008-09-15	DZ-4200/38/O/07/2008
72.	Barlinek	Janowo	pałac	370		2008-09-15	DZ-4200/38/O/07/2008
73.	Barlinek	Janowo	zespół zabudowy folwarcznej	370		2008-09-15	DZ-4200/38/O/07/2008
74.	Nowogródek Pom.	Karsko	kościół św. Antoniego	126	572	1956-07-04	KI-V-0/122/56
75.	Nowogródek Pom.	Karsko	dwór z 1755 r. wraz z terenem parku	243	1054	1957-10-22	KI-V-0/255/57
76.	Nowogródek Pom.	Karsko	dwór obronny z XVII w.	757	1054	1974-04-20	KL.6801/5/74
77.	Myślibórz	Kierzków	park dworski	234/79	1130	1979-02-07	KI-III-5340-R/234/79
78.	Myślibórz	Kierzków	kościół , cmentarz przykościelny, starodrzew, mur cmentarny, pomnik	1386		2015-09-24	DZ.5130.07.2015.AR
79.	Myślibórz	Kruszwin	park dworski	233/78	587	1978-02-07	KI.III-5340-R/233/79
80.	Myślibórz	Kruszwin	kościół śś. Ap. Piotra i Pawła /otoczenie/	295		2006-12-19	DZ-4200/60/O/2006
81.	Myślibórz	Ławy	kościół św. Józefa Oblubieńca	162		2004-01-28	DZ-4200/84/O/03/2004
82.	Myślibórz	Ławy	cmentarz przykościelny	162		2004-01-28	DZ-4200/84/O/03/2004
83.	Myślibórz	Myśliborzyce	kościół MB Częstochowskiej	14		1999-10-29	DZ-4200/46/O/99
84.	Myślibórz	Myśliborzyce	cmentarz przykościelny, kaplica cmentarna	14		1999-10-29	DZ-4200/46/O/99
85.	Myślibórz	Myślibórz	teren Starego Miasta	37		1955-04-22	KI-V-0/16/55
86.	Myślibórz	Myślibórz	kościół i klasztor	34	582	1955-04-22	KI-V-O/13/55

L.p.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr decyzji
			podomnikański				
87.	Myślibórz	Myślibórz	obwarowania miejskie	53		1955-07-30	KI-V-0/32/55
88.	Myślibórz	Myślibórz	kościół św. Jana Chrzciciela	49	655	1955-07-30	KI-V-0/28/55
89.	Myślibórz	Myślibórz	kaplica św. Gertrudy	167	580	1956-09-14	KI V-0/175/56
90.	Myślibórz	Myślibórz	dom, ul. Pionierów 23 (do skreślenia z rej.)	220		1957-02-25	KI-V-0/235/57
91.	Myślibórz	Myślibórz	ratusz	218	575	1957-02-25	KI-V-0/233/57
92.	Myślibórz	Myślibórz	kaplica św. Ducha (ob. muzeum)	342	576	1958-09-12	KI-V-0/102/58
93.	Myślibórz	Myślibórz	kapliczka jerozolimska	525	916	1965-12-22	KI-20/50/65
94.	Myślibórz	Myślibórz	wiatrak holenderski	635	578	1970-06-16	KL.I.6801/3/70
95.	Myślibórz	Myślibórz	budynek, ul. Boh. Warszawy 77 (ob. klasztor)	324/90	581	1990-01-09	KI.III-5340/7/90
96.	Myślibórz	Myślibórz	cmentarz komunalny, ul. Celna, Daszyńskiego	374/91	1041	1991-11-12	PSOZ-I-5340/54/91
97.	Myślibórz	Myślibórz	wieża ciśnień, ul. Cienista	434/96	579	1996-04-04	PSOZ-I-5340/1/96
98.	Myślibórz	Myślibórz	d. urząd powiatowy, ul. 1 Maja 19	17		1999-12-22	DZ-4200/55/O/99
99.	Myślibórz	Myślibórz	d. szpital św. Gertrudy, ul. Łużycka 4	28		2000-02-23	DZ-4200/54/O/99/2000
100.	Myślibórz	Myślibórz	poczta, Rynek 16	203		2005-02-04	DZ-4200/33/O/04/2005
101.	Myślibórz	Myślibórz	dom ul. Buczka 11	208		2005-03-10	DZ-4200/34/O/04/2005
102.	Myślibórz	Nawrocko	cmentarz przykościelny	526	638	1965-12-22	KI-20/53/65
103.	Myślibórz	Nawrocko	kościół Wniebowzięcia NMP	526	638	1965-12-22	KI-20/53/65
104.	Myślibórz	Nawrocko	park dworski	216/77	706	1977-08-29	KI-IV-5340/216/77
105.	Barlinek	Niepołtcko	park dworski	125		2003-06-06	DZ-4200/27/O/02/2003
106.	Barlinek	Niepołtcko	dwór	125		2003-06-06	DZ-4200/27/O/02/2003
107.	Barlinek	Niepołtcko	dawny dziedziniec folwarczny, część parku dworskiego, frag. Ogrodzenia parkowego	125		2013-06-19	DZ.5130.11.2013.AR
108.	Nowogródek Pom.	Nowogródek Pom.	kościół MB Królowej Polski	138	573	1956-07-31	KI-V-0/137/56
109.	Dębno	Oborzany	kościół Św. Krzyża	494	413	1965-12-22	KI-20/26/65
110.	Dębno	Ostrowiec	park dworski	227/77	412	1977-09-10	KI.-IV-5340/227/77
111.	Myślibórz	Otanów	park dworski	220/77	675	1977-08-30	KI-IV-5340/220/77
112.	Myślibórz	Otanów	kościół , cmentarz przykościelny, starodrzew, ceglany mur cmentarny	1385		2015-03-27	DZ.5130.06.2015.AR
113.	Myślibórz	Pniów	park dworski	237/78	590	1978-02-07	KI.III.5340-R/237/79
114.	Myślibórz	Pszczelnik	pomnik (zespół) lotników litewskich	94		2002-03-13	DZ-4200/66/O/2000/2002
115.	Myślibórz	Renice	kościół Narodzenia NMP	487	571	1963-12-12	KL.20/78/63
116.	Myślibórz	Renice	wieża wodna	337		2008-02-01	DZ-4200/15/O/07/2008
117.	Myślibórz	Renice	pałac ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	337		2008-02-01	DZ-4200/15/O/07/2008
118.	Myślibórz	Renice	park dworski	337		2008-02-01	DZ-4200/15/O/07/2008
119.	Myślibórz	Roścín	pałac	259	589	1957-10-22	KI-V-0/298/57
120.	Myślibórz	Roścín	kościół nieużytkowany	254	917	1957-10-22	KI-V-0/299/57
121.	Myślibórz	Roścín	kościół św. Rocha	253	918	1957-10-22	KI-V-0/297/57

L.p.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer	Nowy numer	Data	Nr decyzji
122.	Myślibórz	Rościn	park dworski	65	589	2001-04-27	DZ-4200/63/O/2000/2001
123.	Barlinek	Równo	kościół (ruina)	448	654	1963-12-12	KL.20/79/63
124.	Dębno	Różańsko	kościół św. Michała Archanioła	252	411	1957-10-22	KI-V-0/296/57
125.	Barlinek	Rychnów	kościół Wniebowzięcia NMP	341	653	1958-09-12	KI-V-0/101/58
126.	Dębno	Sarbinowo	cmentarz przykościelny	63		2001-04-25	DZ-4200/72/2000/2001
127.	Dębno	Sarbinowo	kościół Wniebowzięcia NMP	63		2001-04-25	DZ-4200/72/2000/2001
128.	Myślibórz	Sitno	cmentarz przykościelny	217/77	269	1977-08-29	KI-IV-5340/217/77
129.	Myślibórz	Sitno	park dworski	217/77	271	1977-08-29	KI-IV-5340/217/77
130.	Myślibórz	Sitno	kościół św. Andrzeja Boboli	269	269	2006-08-22	DZ-4200/24/O/2006
131.	Myślibórz	Sitno	dwór	271	271	2006-08-22	DZ-4200/38/O/2006
132.	Dębno	Smolnica	kościół Narodzenia NMP	149	1177	1956-07-31	KI-V-0/149/56
133.	Dębno	Smolnica	cmentarz przykościelny	230/77	377	1977-09-10	KI-IV-5340/230/77
134.	Dębno	Smolnica	park dworski	230/77	377	1977-09-10	KI-IV-5340/230/77
135.	Dębno	Smolnica	pałac	377		2008-12-17	DZ-4200/30/O/2008
136.	Barlinek	Stara Dziedzina	park dworski	238	314	1978-02-07	KI-III-5340-R/238/79
137.	Barlinek	Stara Dziedzina	folwark	314		2007-07-03	DZ-4200/2/O/2007
138.	Barlinek	Stara Dziedzina	dwór	314		2007-07-03	DZ-4200/2/O/2007
139.	Barlinek	Strapie	park dworski	80		2001-10-10	DZ-4200/6/O/2001
140.	Barlinek	Strapie	zespół zabudowy folwarcznej	80		2001-10-10	DZ-4200/6/O/2001
141.	Barlinek	Strapie	dwór	80		2001-10-10	DZ-4200/6/O/2001
142.	Barlinek	Strapie	kościół MB Różańcowej/ otoczenie/	898		2011-06-07	DZ.5130.15.2011.AR
143.	Myślibórz	Sulimierz	kościół św. Wojciecha BM	449	1055	1963-12-12	KL.20/80/63
144.	Myślibórz	Sulimierz	cmentarz przykościelny	219/77	1055	1977-08-30	KI-IV-5340/219/77
145.	Myślibórz	Sulimierz	park podworski	219/77	1161	1977-08-30	KI-IV-5340/219/77
146.	Myślibórz	Tarnowo	park dworski	221/77	674	1977-08-30	KI-IV-5340/221/77
147.	Nowogródek Pom.	Trzcinna	kościół, cmentarz przykościelny, starodrzew	1371		2015-01-29	DZ.5130.1.2015.IW
148.	Dębno	Warnice	park dworski	229/77	421	1977-09-10	KI-IV-5340/229/77
149.	Dębno	Warnice	kościół św. Józefa	328/90	420	1990-12-10	KI.III-5340/42/90
150.	Dębno	Warnice	cmentarz przykościelny	328/90	420	1990-12-10	KI.III-5340/42/90
151.	Boleszkowice	Wysoka	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	397	561	1963-11-18	KL.20/23/63
152.	Boleszkowice	Wysoka	park dworski	275/79	588	1979-10-05	KI.III-5340-R/275/79